

а також здібностями застосовувати їх у майбутній діяльності. Сукупність цих факторів певною мірою може підвищити ефективність підготовки майбутнього викладача економіки.

Гайдулін О. О., канд. філос. наук,
канди. юрид. наук, доцент,
кафедри міжнародного та європейського права

МЕТОДОЛОГІЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ПРАВА (LAW AND ECONOMICS) В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДЕННЯ ПРИВАТНОПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН

Останнім часом на ринку консалтингових послуг отримують усе більше поширення аналіз та експертиза контрактів. Пропозиція таких послуг пов'язується з наданням професійних рекомендацій щодо усунення можливих винайдених фінансових і правових ризиків. Отже, в такий спосіб презюмується істотний зв'язок між фінансовим змістом та юридичним оформленням контракту.

Цю процедуру економіко-правової експертизи врегульовує Міжнародна організація зі стандартизації (англ. International Organization for Standardization, ISO), яка періодично видає міжнародні стандарти менеджменту якості (наступним має стати ISO 9001:2015).

Так, документ ISO 9001: 2000 інтерпретує «Аналіз контракту» (Contract Review) як систематичну діяльність, що здійснюється до підписання контракту з метою переконатися, що вимоги до якості продукції (послуги) точно визначені, позбавлені двозначності, документально оформлені і можуть бути виконані [1].

Така практична діяльність у сфері системного, економіко-правового консалтингу потребує відповідного теоретичного обґрунтування. На жаль, в Україні напрями комплексних економіко-правових досліджень ініціюються переважно вченими-економістами. Найбільших результатів досягла наукова школа, що сформувалася в Національному університеті «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серед ініціаторів створення цього нового напрямку наукових досліджень Д. О. Вовк, О. А. Гриценко, І. А. Єфіменко, С. М. Макуха, Л. М. Павловська, Н. П. Ульянова та ін.

В Об'єднаній Європі та в США розгорнуті систематичні дослідження на межі економіки та юриспруденції. Цей науковий напрям отримав назву *економічний аналіз права* (*law and economics* або *economic analysis of law*).

Початок таким дослідженням поклала стаття Рональда Коуза «Проблема соціальних витрат», після написання якої автор став лауреатом Нобелівської премії з економіки 1991 року [2, с. 87–141], а головна ідея цієї публікації отримала назву «теорема Коуза».

Найбільш систематизовано науковий метод економічного аналізу права викладений засновником позитивної економічної теорії права Річардом Познером, суддею Верховного суду США, який в 1972 році видав свою фундаментальну працю «Економічний аналіз права» [3; 4]. Останнім часом вагомий внесок у цьому напрямі наукових досліджень зробили американські економісти Дуглас Сесіл Норт (Лауреат Нобелівської премії з економіки 1993 р), Олівер Вільямсон та Елінор Остром (Нобелівські лауреати 2009 р. у цій же номінації). Для Західній Європи показовими є спроби комплексного соціально-економічного та психологічного аналізу проблеми неуніфікованого контрактного права держав — членів ЄС як бар'єра для подальшого розвитку євrorинку [5].

На жаль, у нашому університеті, який є визнаним лідером економічної освіти в Україні, питанням розвитку економічного аналізу права належної уваги не приділяється. Варто поряд з генерацією різноманітних формально-дидактичних інновацій звернутися до наповнення навчального матеріалу новим змістом. У цьому плані було б доцільним для студентів юридичної спеціальності (за всіма магістерськими програмами) запровадити новий елективний курс «Економічний аналіз права (*law and economics*)».

В умовах демографічного спаду варто звернути більше уваги на так звану курсову підготовку або перепідготовку кадрів. Це певним чином відповідає головній ідеї, закладеній у розпорядженні Кабінету Міністрів України «Про заходи сприяння підприємствами в організації професійного навчання кадрів на виробництві», на виконання якого розроблено «Положення про професійне навчання кадрів на виробництві» (затверджено спільним наказом Міністерства праці та соціальної політики та Міністерством освіти і науки України від 26.03.2001 № 127/151). Здійснення такої перепідготовки кадрів пропонується організовувати в модульного професійного навчання економічно активного населення в Україні [6, с. 201].

Викладання актуальних питань економічного аналізу права в формі коротких курсів або тренінг-семінарів прямо на підприємствах за їх замовленням могло б стати важливою зв'язуючою ланкою між наукою та економічною практикою.

Література

1. ISO 9001: 2000 In Brief, Second Edition. — Butterworth-Heinemann; Amazon Media EU S.à r.l., 2001. — 203 р.
2. Коуз Р. Проблемы социальных издержек // Рональд Коуз. Фирма, рынок, право. — М. : Дело, 1993 — С. 87–141.
3. Познер Р.А. Економічний аналіз права / Ричард. А. Познер; пер. з англ. С. Савченко. — Х. : Акта, 2003. — 862 с.+ 120 с. додат.
4. Познер Р.А. Проблеми юриспруденції / Ричард. А. Познер; пер. С. Савченко. — Х. : Акта, 2004. — 488 с.
5. Smits J.M. The Need for a European Contract Law; Empirical and Legal Perspectives / Jan M. Smits. — Maastricht : University of Maastricht, February, 2005. — 188 pp.
6. Заюков І.В. Організаційно-економічний механізм реалізації інноваційних методів професійного навчання економічно активного населення: Дис... канд. екон. наук: 08.09.01. — К, 2006. — 205 с.

Гришко О.М., канд. юрид. наук
кафедри теорії та історії держави і права

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ЮРИСТА

Постійне вдосконалення та оновлення методичних підходів, змісту і технології підготовки фахівців для різних галузей діяльності — є актуальними проблемами реформування системи вищої професійної освіти в Україні. Як один із нових підходів до підготовки фахівців (у тому числі й юристів) пропонується використовувати компетентнісний підхід, сутність якого полягає в переорієнтації освітньої парадигми, заснованій на трансляції знань і формування навичок та створення передумов для оволодіння комплексом певних компетенцій, які надають студенту можливість самостійної та успішної діяльності в умовах сучасного багатовимірного соціально-політичного, інформаційно і комунікативного простору.

Компетентність у перекладі з латинської „competentia» — сукупність знань і вмінь, необхідних для ефективної професійної діяльності: вміння аналізувати, передбачати наслідки діяльності, використовувати інформацію. Компетентна в певній сфері людина має відповідні знання та здібності, що дозволяють їй ефективно діяти. Компетентнісний підхід, пов'язаний з формуванням професійної компетенції фахівців, конкретизується у вимогах до підготовки, в тому числі й юристів, здатних працювати в правовому суспільстві. Їх формування відбувається засобами змісту освіти, які у підсумку розвиваються у здібностях і надають можливість вирішувати в повсякденному житті реальні проблеми.

Професійна компетентність розглядається у двох аспектах: як мета освіти професійної підготовки, а також як проміжний результат, що характеризує стан фахівця, який здійснює свою професійну діяльність. Дослідження функціонального розвитку професійної компетентності свідчить, що на початкових стадіях професійного становлення юриста має місце відносна автономність цього процесу, а на стадії самостійного виконання професійної діяльності компетентність усе більше об'єднується з професійно важливими якостями. Основними рівнями професійної компетентності суб'єкта діяльності є: результат навчання, професійна підготовленість, професійний досвід і професіоналізм.

Студент (випускник) ВНЗ не може розглядатися як фахівець, який досягнув високого рівня професійної майстерності. Проте, він повинен мати засоби, які б дозволили йому удосконалюватися в професійному плані. Інакше кажучи, в стінах навчального закладу можливо і необхідно сформувати ті елементи цієї системи, які надалі сприятимуть переходу на вищі рівні професійної компетентності.

Професійна компетентність майбутнього юриста є комплексною характеристикою здатності кваліфіковано вирішувати питання сфери власної професійної діяльності, володіти професійними знаннями, вміннями та навичками, вирішувати проблемні ситуації. Важливим є той факт, що кожен юрист має усвідомлювати, що його діяльність потребує безперервного вдосконалення власного професіоналізму.